

Opzoeken in het archief van het kadaster

Naar aanleiding van de interessante voordracht van de heer Jan Erkelbout over de archieven van het Kadaster op 25 april 2000, geven we hieronder voor de leden die zich die avond niet konden vrijmaken, een overzicht van de belangrijkste documenten die in deze archieven zijn terug te vinden (ter plaatse verkocht de voordrachtgever een praktische handleiding, uitgegeven door VVF-Afdeling Dilbeek: "Opzoeken in het archief van het Kadaster (19^e eeuw) ten behoeve van de familiekunde"). Aan de hand van een voorbeeld uit Deinze verduidelijken we de praktische werkwijze van een zoektocht in de kadastrale documenten.

Het archief van het Kadaster van Oost-Vlaanderen wordt bewaard te Gent, Savaanstraat 11.

Het archief is niet openbaar. Om het te kunnen raadplegen, dient eerst schriftelijke toelating te worden gevraagd aan de Gewestelijk Directeur van het Kadaster te Gent. In deze brief dient de reden van uw verzoek weergegeven (het is aangewezen te verwijzen naar het historisch en heemkundig belang van uw opzoeken) en kan best tegelijkertijd gevraagd worden om het verminderd tarief voor opzoeken en kopies te verkrijgen (opzoeken 250 fr/dag, kopies A4: 30 fr, A: 40 fr) (artikel 15 van het K.B. van 19/3/1996).

De plannen en registers van het kadaster

+ Primitieve kadasterplannen en bijgevoegde perceelplannen:

De term primitief of oorspronkelijk plan wordt gebruikt voor het oudste kadasterplan (situatie circa 1834 – zie ook ons artikel op p. 114 van Leiestam (3^e jaarg; nr. 4)); deze plannen vermelden de secties waarin de gemeenten zijn onderverdeeld en de oorspronkelijke perceelnummers (zonder a,b...).

Op de bijgevoegde kadasterplannen worden jaarlijks alle wijzigingen aan het beeld van de planpercelen aangebracht met behulp van de schetsen 207 (zie verder). Door de voortdurende wijzigingen zijn deze plannen niet erg overzichtelijk. Een alternatief voor de toestand omstreeks 1860 zijn de Popp-kaarten (zie ons eerder vermeld artikel op p. 114 van Leiestam).

+ Oorspronkelijk aanwijzende tabel 208

Dit register (opgesteld omstreeks 1834) is gevormd per sectie (letters) en in de numerieke volgorde van de percelen (cijfers).

Naast het perceelnummer worden vermeld:

Aard, ligging, grootte, kadastraal inkomen en naam van de eigenaar.

+ Bijgevoegde aanwijzende tabellen 209

Deze registers werden opgemaakt met de gegevens van de tabel 208 hierboven; voor elke perceelnummer is er voldoende ruimte voorzien, zodat telkens de wijzigingen aan het perceel (grenswijzigingen, splitsingen...) kunnen worden aangeduid en het jaar waarin deze wijziging plaats had. Op een unieke wijze kan men zo de geschiedenis van elk perceel reconstrueren.

Bij elk perceel wordt vermeld: de opeenvolgende benamingen (bv. sectie A 5, sectie A 5a, sectie A 5b...), het artikelnummer waaronder het perceel staat (m.a.w. wie er de eigenaar van was op het moment van de mutatie, want iedere eigenaar heeft in een gemeente een bepaald artikelnummer), het jaar en nr. van de opmetingsschets 207 (zie verder). In deze tabellen vinden we wel aanwijzingen naar de eigenaar (wanneer het artikelnummer gewijzigd is weten we dat er zich in de periode tussen

de vorige en huidige mutatie een eigenaarswijziging voordeed) maar niet het jaar waarin zich een verandering van eigenaar heeft voorgedaan.

+ Kadastrale legger 212

De kadastrale legger is het belangrijkste document van het kadaster. Dit register groepeerde binnen een gemeente (of kadastrale afdeling bij grote gemeenten) per eigenaar alle eigendommen. Elke eigenaar krijgt een nummer (dit nummer heten we het artikel van de kadastrale legger). Onder elke eigenaar worden alle percelen vermeld die hij in de loop van zijn leven in eigendom had. Worden vermeld: ligging, sectie en perceelnummer, aard van de eigendom, oppervlakte, omschrijving van de mutaties (ook de eigendomswijzigingen) met verwijzingen naar vorige en volgende toestanden.

Meestal kent U het artikel van uw voorouder in de kadastrale legger niet. Hoe gaat U dan tewerk?

Eerst vraagt U of er een alfabetische tafel op de kadastrale legger aanwezig is (tabel 215). Is dit niet het geval biedt volgende werkwijze een oplossing.

U vraagt inzage in de oudste reeks van de kadastrale legger 212. U zult bemerken dat elk blad een eigenaar bevat met zijn onroerende bezittingen, en dat bij de opmaak van de eerste registers (omstreeks 1834) de eigenaars er alfabetisch in geplaatst werden. Neem een willekeurige eigenaar en kijk in kolom 7 wanneer een eerste maal een totaal werd vermeld, bv. "total de 1845". We weten dan het jaar waarin deze registers voor de eerste keer werden gebruikt om belastingen te innen. Misschien had uw voorouder in dat jaar, bv. 1845 nog geen eigendom, maar wel bv. in 1846. De eigenaars die in 1846 nieuw waren, werden er gewoon bijgeplaatst. Dus zoeken we waar 1845 eindigt (bij de familienaam Zwaenepoel bv.). De namen verderop zijn er weer alfabetisch bijgevoegd (niet altijd nauwgezet nageleefd door de ambtenaren), maar al vlug zitten we weer aan het einde van het alfabet. De eerste vermelding in kolom 7 zal hier "total de 1846" zijn. Zo zien we dat de boeken jaarlijks werden aangevuld met de nieuwe eigenaars. Aan de hand van de genealogische gegevens die je reeds bezit, zal je moeten uitmaken welke jaren het meest waarschijnlijk zijn dat je voorouder voor het eerst bezittingen verwierf (bv. bij een huwelijk of overlijden ouder). Indien bij een eigenaar geen "total de ..." staat vermeld in de oudste reeks betekent dit dat deze in het jaar dat de registers voor het eerst werden gebruikt voor de inning van belastingen geen eigendommen meer bezat.

+ Mutatiestaten

De wijzigingen in de eigendommen komen voor in drie toestanden:

- opgave 219: registratie van verkopen, erfenissen, verdelingen, ...;
- staat 223: omvat alle veranderingen aan percelen (ook veranderingen van eigenaar), chronologisch bijgehouden met de situatie voor en na de mutatie;
- schets 207: deze geven de vorige toestand en de nieuwe toestand van een perceel weer bij mutaties; de schetsen zijn voorzien van meetcijfers en soms van een vergroting

Bij wijze van voorbeeld: Hoek Kortrijkstraat-Bisschopstraat

(sectie B: 545,546,547 en 548) (Kortrijkstraat was vroeger Kerkstraat)

De hoek van deze straten wordt gevormd door het perceel sectie B, 545, op de Popp-kaart van Deinze (1861) bekend onder de perceelnummers 545a en 545b (splitsing in twee in 1854); in 1861 eigendom van Auguste LAMMENS, bakker in

Deinze (art. 419 van de kadastrale legger), die het had gekocht van Marie Jeanne DE SMET (art. 272).

We laten sectie B, 545 verder buiten beschouwing en concentreren ons op de nrs. 546, 547 en 548 (zie plannen op volgende bladzijde) en op de wijzigingen die er aan plaatsvonden in 1854 en 1860.

Deze drie percelen waren in 1834 in het bezit van notaris Philippe Jacques BEERNAERT (artikel 12 van de kadastrale legger); B 546 was een huis van 6 are, B 547 een tuin van 12 are 70 ca en B 548 een klein gebouw van 40 ca. Beernaert stierf kinderloos op 30 mei 1837. Eén van zijn erfgenamen, Virginie DE CONINCK uit Temse (art. 518 in de reeks 212 –kadastrale legger (de verwijzing vinden we terug bij art. 12)) verwierf de hier besproken eigendom.

In 1854 brengt Virginie DE CONINCK enkele ingrijpende wijzigingen aan (dit blijkt zowel uit de vermeldingen onder artikel 518 als deze in de tabellen 209 onder de besproken per-ceelnummers B 546, B 547 en B 548; er wordt verwezen naar de schets 1854/7 in de reeks 207).

B 546 wordt B 546a, thans een huis van 2 are 60 ca; B 547 wordt B 547a, een fabriek van 2 are 80 ca; B 548 wordt B 548a, een fabriek van 13 are 70 ca.

Op 14/9/1859 verkoopt Virginie DE CONINCK deze drie eigendommen aan notaris Edouard DUFAUX (artikel 637 van de legger); de vermelding van de verkoop vinden we ook terug in de opgave 219 (periode 1/7 – 30/9/1859) en in de staat 223.

In opdracht van Dufaux worden opnieuw grondige verbouwingen doorgevoerd. Deze vinden we terug in de schets 1860/10 (zie kopie hieronder). B 546a wordt B 546b, een iets groter huis van 3 are; B 547a wordt B 547b tot B 547k (9 huizen: 4 van 40 ca, 3 van 30 ca, 1 van 60 ca en 1 van 70 ca); B 548a wordt B 548b (tuin van 8 are 60 ca), B 548c (“tisseranderie de soie à la main”) en B 548d (huis van 1 are 30 ca).

In 1891 schenkt Edouard DUFAUX deze bezittingen aan zijn zoon Ernest (artikel 996 legger)

die er eigenaar van blijft tot aan zijn dood in 1906 (nadien zijn weduwe en kinderen).

Later komt deze eigendom in het bezit van Lodewijk CLAEYS “toeziener der belastingen in Deinze) (artikel 1371 legger); de ganse hoek Kortrijkstraat-Bisschopstraat wordt in 1918 kapotgeschoten (we vinden in de legger telkens “ruines” vermeld) en nadien heropgebouwd.

Guido

Demuyneck